

Комунальна установа В-Піщанська загальноосвітня школа І-ІІ ступенів м. Суми,
Сумської області

Виховна година

на тему

"ВИДАТНІ ЛЮДИ МОГО КРАЮ"

8 клас

(ціннісне ставлення особистості до
суспільства і держави)

*Класний
керівник*

Т. М.

2014-2015 н.р.

Мета:

- ознайомитись з видатними людьми, які жили і працювали у нашому краї. А також з талановитими людьми, які і сьогодні вміло підтримують давні народні звичаї і традиції нашого народу;
- виховувати на прикладах видатних людей нашого краю почуття національної свідомості, любові до рідного краю;
- розвивати творчі здібності на традиціях і звичаях нашого народу.

Хід заходу

Сьогодні ми ознайомимось з видатними людьми, які жили і працювали в нашому краї, адже згадкою про них є не тільки їхні творіння, а й давні будівлі, пам'ятники, музеї, вулиці – названі на честь їхніх імен. А також ознайомимось з талановитими людьми, які і сьогодні вміло підтримують давні звичаї і традиції нашого народу.

Щедра сумська земля на талановитих людей. Багато її вихідців вписали не одну славу сторінку в історію не тільки нашого краю, але й України. Про всіх, сьогодні, ми не зможемо поговорити. Але про декого з них ви заздалегідь мали підготувати матеріал, відвідавши бібліотеки міста, за допомогою інтернета, перепитавши своїх родичів та знайомих.

З Сумами пов'язані імена багатьох відомих людей. У 60-ті роки XVIII ст. місто відвідував український філософ і просвітитель Г. Сковорода. Тут проживали і вели наукову та творчу діяльність поети Тарас Шевченко, Леся Українка, Олександр Олесь, актор Михайло Щепкін, скульптор Олександр Кавалерідзе, знамениті письменники Антон Чехов, Андрій Хвильовий, композитори Петро Чайковський, Сергій Рахманінов, художник Іван Крамської. Вони всі, зіткнувшись з нашим краєм, залишили вагомий внесок у розвиток нашого міста.

Парадокс, але якщо судити по пам'ятниках встановлених на площах міст і сіл області, Сумщина є надзвичайно бідною на відомих людей. Але це не так.

Сотні відомих людей народилися, жили і творили на території області. Лише за кілька століть Сумщина дала світу та Україні сотні відомих людей: вчених, економістів, військових, діячів культури і мистецтва. Багато хто з них жив і творив в межах культури Російської імперії та культури радянського періоду. Саме тому громадськість практично не знає про їх українське коріння. Але знайомство з біографією практично кожного із них дає можливість переконатися, що про свою малу батьківщину вони не забували. Звичайно, у цей невеликий проміжок часу ми не зможемо пригадати всіх - для цього знадобилася би енциклопедія. Тому вибрали найвідоміших - справжні «золоті імена». Тож поговоримо про них.

І почнемо мабуть з найвідомішої постаті, з людини, ім'я якої відоме кожному сумчанину. Це Іван Герасимович Харитоненко. Хто ж він, Харитоненко? Звідки його корені? Іван Герасимович був сьомою дитиною у великій родині Герасима Омеляновича та його дружини Варвари Іванівни, народився 25 вересня 1822 року, хрещений в Архангело-Михайлівській церкві Нижньої Сироватки. “17 мая 1872 г. определением правительствующего сената с женой и сыном возведен в потомственные почетные граждане (Указ по департаменту герольдии от 31 августа 1872 г. № 6895); 9 апреля 1876 г. всемилостивейше пожалован в звании коммерции советника; статский советник (1885 г.); действительный статский советник (1886 - 1891 гг.). Городской голова г. Сумы (1867 - 1873 гг.); губернский гласный (1885 - 1886 гг.).”

Благодійна діяльність Івана Герасимовича була відома далеко за межами нашого міста. У 1885 році він побудував цегляний 3-поверховий будинок й пожертвував його на потреби Харківського університету. У цьому ж році урядом засновано 18 стипендій імені І. Харитоненка. У 1882 році він на свій кошт облаштував Олександрю - Невську домову цегляну церкву при сумському реальному училищі.

Архівні документи свідчать, що в 1865 році Харитоненка нагороджено золотою медаллю на “Анненской ленте для ношения на шее” на значні пожертвування на облаштування в м. Суми громадської пожежної команди. А напередодні нового 1872 року (31 грудня 1871 р.) за старанність на службі та значні пожертвування при побудові Сумської міської лікарні Івана Герасимовича було нагороджено орденом “Святої Анни” III ступеня. 26 червня 1874 року йому вручили орден “Святого Станіслава” II ступеня за особливі труди у званні почесного опікуна Сумського реального училища. 15 листопада 1886 року “Всемилоостивейше объявлена высочайшая благодарность за пожертвования 30 тысяч рублей на устройство храма при Сумском реальном училище”. 28 квітня 1890 року нагороджений орденом “Святого Станіслава” I ступеня за заслуги по духовному відомству. 18 листопада 1872 року Івана Герасимовича Харитоненка було обрано міським головою Сум.

Помер І. Харитоненко 30 листопада 1891 р. в м. Суми. Вдячні сумчани на народні кошти спорудили пам'ятник "Почесному громадянину."

А цього уродженця нашої області не менше знають наші співвітчизники. Його ім'ям названо цілий проспект у нашому місті. Як ви можливо здогадалися, мова йде про Михайла Панасовича Лушпу.

Михайло Панасович Лушпа народився 4 жовтня 1920р. у с.Могриця Сумського району. Середню освіту отримав в школі № 20 (нині це СШ №18). Продовжив освіту в Харківському інженерно - будівельному інституті, на факультеті архітектури. Служба в армії - полк по охороні Московського Кремля. Потім - Військово-політичне училище прикордонних військ в м. Петергофі.

Під час Великої Вітчизняної війни захищав Ленінград. В 1941 р. став членом КПРС. Війну закінчив, маючи орден Жовтневої революції, орден Трудового Червоного прапора, орден Дружби народів, два ордени "Знак Пошани", медаль "За оборону Ленінграда" і 17 медалей. З 1946 р. - на партійній роботі. З 1972 по 1989 рр. - 1-й секретар Сумського міського партії. Силою своєї посади, власного характеру і звичайно, силою любові до рідного міста, М. Лушпа багато зробив для розбудови Сум у 70 - 80-ті роки. "Я не просто люблю це місто, - говорив М. Лушпа в одному інтерв'ю, - я вріс в нього своїми коренями. Коли займався будівництвом в місті - отримував догани по партлінії, закінчував будувати - нагороджували". Серед нагород в мирний час отримав: Державну премію ім.Т.Г.Шевченка за проектування і спорудження театру ім. Щепкіна, премію Ради Міністрів СРСР за будівництво "Хімпрому", а також Почесну грамоту Верховної Ради УРСР.

Не можемо сьогодні не згадати і ще одного відомого на весь світ уродженця Сумської області. Це третій президент України Віктор Ющенко.

Віктор Андрійович Ющенко - український політичний і державний діяч. У 1993-2000 рр. очолював Національний банк України, з 1999 по 2001 рр. займав посаду прем'єр-міністра України, третій Президент України (2005-2010 рр.).

В. Ющенко народився 23 лютого 1954 р. у с. Хоружівка Сумської області у родині вчителів. Є кавалером ордена «За заслуги» III ступеня, має звання «Заслужений економіст України», лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. За час роботи в уряді Віктор Ющенко досягнув високого рівня довіри населення. За даними соціологічних опитувань він стає найпопулярнішим політиком України. Віктор Ющенко став головою найбільшої парламентської фракції «Наша Україна». 26 грудня 2004 року обраний на посаду Президента України.

Після відходу з поста Президента України Віктор Андрійович заявляв про намір продовжувати займатися політикою, незважаючи на те що вона, за його запевненням, викликає в нього винятково негативні емоції.

Захоплюється живописом, бджільництвом, гончарством, колекціонує предмети старовини, народного побуту та українського національного костюму, реставрує предмети Трипільської культури.

Це можна сказати наші сучасники. А тепер давайте пригадаємо більш давніші часи – часи козацтва.

Історичні Постаті Періоду Козаччини

Кондратьєв Герасим. Народився у м. Ставище (нині Київської обл.). Сумський полковник, стольник, один з найбагатших поміщиків Слобідської України. Отаман (осадчий) переселенців на Слобожанщину з м. Ставище Білоцерківського полку. У 1655 р. (за інш. даними - 1653, 1654 рр.) з дозволу російського царя заснував на р. Сумка м. Суми.

Калнишевський Петро Іванович. Народився 1691 р. В Роменському р-ні, с. Пустовойтівка, Сумської області. Був останнім кошовим Запорізької січі. Похований на Соловках 1803р.

Ханенко Микола Данилович. (1691-1760) – генеральний хорунжий. Народився м. Глухів. Брав участь у поході російського війська на Крим 1741 року. Залишив „Щоденник”, що має певні відомості з історії України 20-50-х рр XVIII ст.

Але і у ХХ столітті Сумщина мала імена, які закарбовані у підручниках з історії і відомі далеко за межами нашої області і навіть держави. Я говорю про Героїв Радянського Союзу.

Герої Радянського Союзу

Кожедуб Іван Микитович. (1920-1991) с. Ображіївка, Шосткінського р-ну Сумської області – радянський військовий діяч. Тричі Герой Радянського союзу, генерал-майор авіації.

Супрун Степан Павлович нар. 1907 р. С. Річки, Білопільського р-ну Сумської обл. Загинув 1941 р. Двічі герой Радянського Союзу (20.05.1940 і 22.07.1941 - посмертно), полковник авіації. (1940).

Рибалко Павло Семенович. (1894-1948)с. Малий Вистороп, Лебединського р-ну, Сумської області. 1943 присвоєно звання Героя Радянського Союзу. В роки війни командував 5-ою танковою армією. Нагороджений Президією Верховної Ради СРСР Указом від 6.04.1945 р. Другою Золотою Зіркою Героя.

Ковпак Сидір Артемович. (1887-1967). Народився в с. Котельва. Державний діяч, один з керівників партизанського руху, двічі Герой Радянського Союзу.

Письменники

Антоненко-Давидович Борис Дмитрович (Нар. м. Ромни 5.08.1899 – 8.05.1984) – письменник, член СПУ (1975 р), Лауреат Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка.

Багрянний Іван Павлович (справжнє прізвище Лозов”ягін) (1906, м. Охтирка, тепер Сумської обл. – 1963, Західна Німеччина) – український письменник, лауреат Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка (1992).

Білоус Дмитро Григорович (24.07.1920 р., с. Курмани Недригайлівського р-ну) – поет, перекладач, лауреат премії ім. М. Рильського, ім. Л.Українки, державної премії України ім. Т.Г. Шевченка.

Вишня Остап (справжнє прізвище Губенко Павло Михайлович). Народ. 13.11.1889 на хуторі Чечва (тепер с. Грунь) на Охтирщині. Український письменник-сатирик і гуморист.

Грабовський Павло Арсенович. Нар. 11.09.1864 в с. Пушкарне Охтирського повіту, Харківської губернії (тепер с. Грабовське Краснопільського р-ну, Сумської обл.). Помер 12.12.1902р. в Тобольську. Український письменник, поет-громадянин.

Куліш Пантелеймон Олександрович (8.08.1819), с. Вороніж Шосткинського р-ну – 14.02. 1897) – український письменник, історик, етнограф, фольклорист.

Олесь Олександр (Кандиба Олесь Іванович) – (1878, м. Білопілля - 1944) – письменник і перекладач.

Столбін Олексій Петрович. Нар. 3.11.1922 в с. Тьоткіно Глушківського р-ну, Курської обл. З 1985 відповідальний секретар Сумської письменницької організації. Лауреат премії ім. М. Трублаїні (1983), член Міжнародної асоціації українських дитячих письменників (з 1990 р.).

Хвильовий Микола Григорович (справжнє прізвище Фітільов). Нар. 13.12.1893р в м. Тростянець. Був обраний членом оргкомітету Спілки радянських письменників України.

Ющенко Олекса Якович. Нар. с. Хоружівка, Недригайлівського р-ну 1917 р. Нагороджений медалями і Почесними Грамотами Президії Верховних Рад УРСР, БРСР і Чуваської АРСР. Заслужений працівник культури Білоруської РСР. Лауреат премії ім. П.Тичини (1983).

Вчені

Булатович Олександр Ксаверійович (1870-1919). Нар. с. Луциківка, Білопільського р-ну, Сумської обл. Видатний дослідник Ефіопії. Краєзнавчі дослідження оцінені двома срібними медалями Російського географічного товариства.

Юффе Аврам Федорович. Нар. в м. Ромни 1880 – 1960рр. Академік АН СРСР (1920), фізик, Герой Соціалістичної Праці (1955). Лауреат Сталінської премії (1942), премію віддав в Фонд перемоги, почесний академік АН США, НДР, Франції, Румунії, Індії. Похований у петербурзі.

Лазаревський Олександр Матвійович. Нар. 1834 в с. Гирівка (нині Шевченково, Конотопського р-ну, Сумської обл.) – 1902. Відомий український історик. Був знайомий з Шевченком Т.Г. Написав понад 450 історичних робіт і досліджень.

Потебня Олександр Опанасович. Нар. 1835 с. Гаврилівка (нині Гришино, Роменського р-ну) – 1891р. Відомий український вчений, славіст, філолог.

Паліцин Олександр Олександрович. Нар. 1741 р. с. Залізник Сумського р-ну – 1816. Поет, перекладач, художник, архітектор. Був обраний почесним членом товариства наук при Харківському університеті.

Тимошенко Степан. Нар. 1878 р. с. Шпатівка, Конотопського р-ну – 1972р. в Пало-Альто. Був обраний членом ряду АН Європи і почесним доктором 8-ми

університетів Європи і Америки. Його ім'я присвоєно Стенфордському університету США.

Педагоги

Макаренко Антон Семенович. Нар. 1888р. в м. Білопіллі – 1939р. Видатний письменник і педагог.

Ушинський Костянтин Дмитрович. Нар. 1823р. в м. Охтирка – 1871р. Видатний педагог і науковець.

Композитори

Березовський Максим Созонтович (м. Глухів, 1745-1777рр.). Композитор, співак.

Бортнянський Дмитро Степанович. Нар. 1771р. м. Глухів – 1825. Композитор, хоровий диригент, музичний педагог.

Лисенко Микола Віталійович. Нар. с. Гриньки, тепер Полтавської обл 1842 – 1912р. Композитор, піаніст, педагог, хоровий диригент, основоположник української класичної музики.

Скульптори

Кавалерідзе Іван Петрович. Нар. хутір Ладанський (тепер с.Новопетрівка, Роменського р-ну, Сумської обл.)1887р. – 1978р. Скульптор, кінорежисер, драматург.

Красножон Яків Денисович (1911 – 1986) – український скульптор, історик, член Союзу художників СРСР. Народився в с.Жашкові Черкаської області. Успіхом скульптора є погруддя С.А.Ковпака, П.С.Рибалка, Л.П.Симиренка, Лесі Українки, М.Островського, В.М.Сосюри. творчим успіхом Красножон слід вважати скульптурний портрет композитора М.В.Лисенка.

Кобзарі

Кожушко Григорій Семенович. Нар. С. Велика Писарівка 1880р. – 1924р. Український кобзар.

Мовчан Єгор Хомич. Нар. с. Велика Писарівка 1898р. – 1968р. Український кобзар.

Актори

Ада Роговцева (1937). Народилася у м. Глухів. Українська акторка театру та кіно. Народна артистка Української РСР. Народна артистка СРСР. Є почесним громадянином Глухова. Ада Роговцева зіграла ролі в понад 30 фільмах. У 2007 р. Президент України Віктор Ющенко підписав указ про надання Аді Роговцевій звання «Герой України» з удостоєнням ордена Держави.

Затиркевич-Карпицька Ганна Петрівна. Нар. с. Срібне (тепер смт, Чернігівська обл.) 1855р. – 1921р. Українська артистка.

Носачов Андрій Петрович (1913 – 1990) – український актор, народний артист УРСР (з 1980р.). Народився у с. Біржове Великомихайлівського району Одеської області. З 1941р. – у Сумському українському театрі драми і комедії ім. М.С.Щепкіна. Нагороджений орденом „Знак Пошани”, медалями.

Тарасенко Олексій Григорович (1909 – 1991 рр.) – народний артист України (з 1960 р.). Народився Тарасенко О.Г. у селі Домаха (тепер підпорядковане

Лозівській міськраді Харківської області). З 1939 р. Тарасенко О.Г. – актор Сумського українського музично-драматичного театру ім. М.С.Щепкіна (з 1980 р. – театр музичної драми і комедії). З 1969 р. народний артист Тарасенко О.Г. знаходився на пенсії.

Співаки

Гмиря Борис Романович. Нар. м. Лебедин, 1903р. – 1969р. Український співак (бас), народний артист СРСР (з 1951р.), лауреат Державної премії СРСР (1952р.).

Мокренко Анатолій Юрійович. Нар. с. Терни 1933р. Український співак (баритон), народний артист СРСР (з 1976р.), лауреат Державної премії УРСР ім. Т.Г. Шевченка (1979р.).

Віталій Білоножко (нар.1953 р.) Народився в с. Слобода Буринського р-ну. Естрадний виконавець, народний артист України (1995)

Лікарі

Дерев'янка Іван Хомич (1922 – 1996 рр.) – заслуженого лікаря України, заслужений лікар СРСР. Народився Дерев'янка І.Х. у селі Стецьківка Сумської області у селянській родині. З 1957 р. жив і працював у місті Суми. Був анестезіологом Сумської обласної лікарні, а у 1970 р. став завідуючим хірургічного відділення. Дерев'янка І.Х. був нагороджений орденом Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора, іншими нагородами.

Зільберник Костянтин Олександрович (Кадиш Сендерович, 1855-1920)- лікар, засновник Лебединської земської хірургічної лікарні. Народився м. Гродно (Білорусія) у єврейській сім'ї. У 1913 р., з нагоди 35-річчя діяльності Зільберника К.О. міська дума за “видатну працю на користь населення високоталановитого й гуманного лікаря” вперше присвоїла йому звання почесного громадянина міста Лебедин. У 1918 р. Зільберник був почесним членом Лебединського культурно-просвітницького товариства любителів красних мистецтв і Спілки земських службовців. Ім'я Зільберника присвоєне Лебединській центральній районній лікарні та одній з вулиць міста.

А тепер я б хотіла перевірити, наскільки ви уважно слухали і що залишилося у вас від нашої зустрічі.

Цей великий архітектор, шанований керівник, почесний громадянин Сум багато років творив історію нашого міста. Завдяки його ентузіазму, наполегливості та натхненню в обласному центрі з'явилися широкі проспекти та багатопверхові райони, зведено театр ім. М. Щепкіна, наукову бібліотеку, залізничний та автобусний вокзали, створено молодіжний центр «Романтика», унікальний парк «Казка» та сквер «Дружба». На повну потужність запрацювали машинобудівні та хімічні підприємства. (М. Лушпа)

Сумський полковник, один з найбагатших поміщиків Слобідської України. Отаман (осадчий) переселенців на Слобожанщину з м. Ставище Білоцерківського полку. У 1655 р. (за інш. даними - 1653, 1654 рр.) з дозволу російського царя заснував на р. Сумка м. Суми. (Г. Кондрат'єв)

Один з керівників партизанського руху, двічі Герой Радянського Союзу.(С. Ковпак)

Творчий шлях цієї людини є одним із повчальних прикладів служіння педагога своїй справі. Його творчість пройнята глибокою любов'ю до дітей, відданістю ідеалам, він шукав засоби і форми виховання особистості (А. С. Макаренко)

Українська акторка театру та кіно. Народна артистка Української РСР. Народна артистка СРСР. Є почесним громадянином Глухова. зіграла ролі в понад 30 фільмах.(Ада Роговцева)

Український співак (бас), народний артист СРСР, лауреат Державної премії СРСР. В 1962 р. ім'я внесено до престижної Міжнародної енциклопедії «Who is who». Протягом 1945—1982 рр. у колишньому СРСР було випущено астрономічну кількість платівок із записами цього співака — 7 мільярдів примірників (Б.Гмиря)

На завершення нашого уроку хочу сказати: яка прекрасна наша земля, які талановиті наші люди! Шануйте працю цих людей, підтримуйте і розвивайте їх починання. Велике прагнення знань завжди буде притаманне українському народу. Адже це рух уперед, до кращого майбутнього.